

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 2 mars 1937 kl. 12 m.

Utlåtande, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

För den granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, som åligger innevarande års riksdags bankoutskott, har utskottet tagit del av *dels* de allmänna protokoll och protokoll över låneärenden, som blivit förda hos fullmäktige i riksgäldskontoret från och med den 10 januari 1936, intill vilken dag ansvarsfrihet tillerkänts fullmäktige för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder, till och med den 10 januari 1937, *dels* den av riksdagens år 1936 församlade revisorer avgivna berättelsen om granskning av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning för tiden 1 juli 1935—30 juni 1936, *dels ock* fullmäktiges med utskottets memorial nr 2 överlämnade, till 1937 års riksdag avgivna berättelse.

Sedan utskottet numera fullgjort sitt granskningsuppdrag, får utskottet avgiva berättelse över den verkställda granskningen.

1:o.

Inregistrering av stadshypotekskassans obligationer. *Revisorerna* hava under § 3 i sin förenämnda berättelse (sid. 27—28) erinrat, hurusom enligt förordningen den 17 maj 1935 (nr 176) angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa av kassan utgivna obligationer skola, för att hava gällande kraft mot kassan, vara försedda med påteckning, att de blivit inregistrerade hos riksgäldskontoret. Efter förmålan att de tjänstemän i riksgäldskontoret, som ombesörjt inregistrering, med fullmäktiges medgivande av kassan ägt uppbära ersättning för det därmed förenade arbetet, hava revisorerna gjort följande uttalande:

Utan att ingå på frågan huruvida registrering av dessa obligationer numera är behövlig eller ej, vilja revisorerna som sin mening framhålla, att av bestämmelserna i ovan anförda förordning och lydelsen av § 1 i reglementet för riksgäldskontoret, där det heter, att riksgäldskontoret har till föremål att utföra alla uppdrag och åligganden, som riksgäldskontoret för övrigt av rikets ständer eller riksdagen erhållit, måste framgå, att inregistrering av stadshypotekskassans obligationer är ett åliggande, som åvilar vederbörande tjänstemän i riksgäldskontoret. Särskild ersättning för det med inregistreringen förenade arbetet synes därför ej böra utgå.

Med anledning av revisorernas uttalande hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* i skrivelse till riksdagen den 21 december 1936 — vilken skrivelse finnes intagen i anslutning till den tryckta revisionsberättelsen (sid. 31—32) — anfört följande:

Såsom revisorerna jämväl framhållit, hava fullmäktige vid sammankomst den 9 januari 1936, § 22 i protokollet, tagit under särskild omprövning, huruvida de tjänstemän, vilka bure ansvaret för registreringen eller biträdde vid granskningen av obligationerna, borde för framtiden liksom dittills äga rätt att därför uppbära ersättning av stadshypotekskassan. Fullmäktige beslöto därvid, att arbetet med registreringen skulle ske utom den ordinarie arbetstiden, att vid sådant förhållande ifrågavarande tjänstemän skulle äga från stadshypotekskassan uppbära viss ersättning samt att ersättningsbeloppen borde i någon mån minskas under vad som varit vanligt och utbetalningen till tjänstemännen i varje fall anmälas för riksgäldsdirektören, vilken, för den händelse han ansåge så vara behöfligt, borde ingå till fullmäktige med framställning eller förslag.

Frågan om här berörda ersättningar har sedermera varit föremål för behandling av *bankoutskottet* vid 1936 års riksdag. I skrivelse till fullmäktige den 20 mars 1936 anförde utskottet härom:

'Inom utskottet har ifrågasatts, huruvida icke ersättningen för här avsedda arbete borde utgå enligt de grunder, som tillämpades beträffande ersättning till tjänstemän för fullgörande av uppdrag eller arbete, som fölle utom tjänstemännens vanliga tjänstutövning, samt utbetalas av riksgäldskontoret, som därefter av stadshypotekskassan skulle bereda sig täckning för sålunda utlagda belopp. Med hänsyn till att en sådan anordning måste innebära en onödig omgång och då utskottet ansett sig kunna förutsätta, att den kontroll över utbetalningarna från stadshypotekskassan, som enligt fullmäktiges beslut hädanefter skall utövas av riksgäldsdirektören, blir i alla avseenden betryggande, har utskottet icke funnit anledning intaga en från fullmäktige avvikande ståndpunkt i förevarande ärende.'

Vid skrivelsen är fogat protokollsutdrag, av vilket framgår att fullmäktigen Lindqvist — vilken under återopande av § 1 i reglementet för riksgäldskontoret reserverat sig mot fullmäktiges ovanberörda beslut den 9 januari 1936 — anhållit att till protokollet få antecknat, att han hänvisade till sin i reservationen uttalade avvikande mening.

Utskottet.

Såsom framgår av fullmäktiges yttrande, var nu förevarande fråga föremål för behandling av *bankoutskottet* vid 1936 års riksdag. Då utskottet vidhåller den ståndpunkt, utskottet då intog, har utskottet härigenom allenast velat vad i detta ärende förekommit för riksdagen

omförmäla.

2:o.

Emittering av premieobligationer. *Revisorerna* hava vidare i sin förenämnda berättelse (sid. 28—29) gjort följande uttalanden i fråga om riksgäldskontorets emittering av premieobligationer:

Med anledning av de anmärkningar, som tidigare riktats mot avbetalningssystemet vid försäljning av premieobligationer, hava riksgäldsfullmäktige låtit verkställa en teknisk utredning genom särskilda sakkunniga, vilka förordat, att postverket skulle åtaga sig avbetalningsförsäljning. Sedermera träffade riksgäldsfullmäktige överenskommelse med generalpoststyrelsen om postverkets deltagande i avbetalningsförsäljning av 1936 års premieobligationer. De tre förutvarande enskilda kommissionärerna för avbetalningsför-

säljning erhöles dock även i år tillstånd till försäljning med hänsyn, bland annat, därtill att erfarenhet av postverkets försäljning först borde vinnas, innan hela avbetalningsförsäljningen överlätes på detta verk.

Inalles reserverades 90,000 obligationer för försäljning på avbetalning. Av dessa erhöles postverket 60,000 och de tre enskilda kommissionärerna vardera 10,000. Samtliga kommissionärer placerade på kort tid de dem tilldelade obligationerna. Det synes därför sannolikt, att avbetalningsförsäljningen i sin helhet skulle kunna omhänderhavas av postverket, för den händelse försäljning på avbetalning även framdeles vid eventuellt kommande emissioner skulle anses böra ifrågakomma, vilket måhända med hänsyn till den möjlighet att spara, som därigenom öppnas för bredare lager av allmänheten, kan anses motiverat. Enligt revisorernas mening torde enskilda mellanhänder i varje fall ej böra ifrågakomma.

Enligt bestämmelserna för avbetalningsförsäljningen ägde en köpare rätt att fullgöra slutlikvid före den i kontraktet bestämda tiden. Därest slutlikvid erlades minst tre månader före första vinstutlottningen skulle från köpesumman avdragas 2 kronor. Eftersom avbetalningspriset var bestämt till 59 kronor per obligation blev sålunda det faktiska priset då 57 kronor.

Sedan det visat sig, att fullmäktige vid fastställandet av priset vid kontantförsäljning till 52 kronor felbedömt efterfrågan, så att noteringen vid underhandsförsäljningar å Stockholms fondbörs redan första dagen obligationerna voro tillgängliga uppgått till 57 å 58 kronor, tvingades fullmäktige att avbryta försäljningen och att, då den återupptogs, höja priset till 57 kronor. Därigenom kom skillnaden mellan avbetalningspriset och kontantförsäljningspriset att bli alltför obetydlig. De köpare, som ägde kännedom om ovan nämnda avdrag vid tidigare slutlikvid, kunde således på denna omväg erhålla obligationer till kontantförsäljningspriset, vilket synes revisorerna hava varit en olämplig anordning.

Särskilt vid köp hos någon av de enskilda kommissionärerna synes en endast ringa kontant insats hava varit nödvändig för erhållande av obligation. I en av dessa kommissionärer bildad lånekassa belånades nämligen premieobligationer med upp till 55 kronor per obligation. Då priset varit 57 kronor har alltså en direktutgift av 2 kronor varit tillräcklig. I längden ställer sig dock dylik belåning dyr, enär låntagare i denna lånekassa har att erlægga 2 kronor 60 öre per obligation halvårsvis i förskott, vilket även vid högsta belåning per år utgör närmare 9.5 procent, medan premieobligationer i riksbanken kunna belånas upp till 45 kronor mot en årlig ränta av 2.5 procent på bekommet belopp.

Vid kontantförsäljningen bestämde riksgäldsfullmäktige för att så många som möjligt av allmänheten skulle få tillfälle att direkt förvärva obligationer, att vid riksgäldskontorets kassor till varje köpare finge utlämnas högst två obligationer. Liknande ransonering beslöts av riksbanken och postverket, varjämte efter hänvändelse till övriga försäljare, banker, sparbanker, bankirfirmor etc., begränsning även hos dem uppgives åtminstone i regel hava förekommit. Revisorerna medgiva att skäl kunna tala för dylik begränsning, men anse ock att utlämning av exempelvis hel serie till viss köpare — personalen vid ett företag har i vissa fall förvärvat ett antal premieobligationer — kan motiveras. Därigenom kan säkerligen i många fall ett önskvärt sparande stimuleras. Om emellertid en begränsning till visst antal obligationer till varje köpare anses lämplig eller om hos någon eller några försäljare större antal obligationer må kunna erhållas borde enligt revisorernas mening detta vara bestämt redan vid obligationernas utlämnande till återförsäljarna och offentligen genom prospekten meddelat allmänheten.

Med anledning av revisorernas uttalanden hava *fullmäktige* i sin ovanberörda skrivelse (sid. 32) framhållit, att frågan om uppläggande av ett nytt premieobligationslån ej på länge syntes bliva aktuell. Vid sådant förhållande ansåge sig *fullmäktige* ej böra för närvarande taga ställning till de av revisorerna framförda synpunkterna utan komme först att i samband med en framtida eventuell premiälånsemission upptaga desamma till omprövning.

Utskottet.

Med hänsyn till vad *fullmäktige* anfört har utskottet icke funnit anledning att nu närmare ingå på de av revisorerna upptagna spörsmålen; vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

3:o.

Protokoll och berättelser. Vad i revisorernas berättelse eljest blivit anfört har utskottet funnit icke vara av beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; och har utskottet vid granskning av *fullmäktiges* protokoll och berättelse ej funnit något förhållande, som ansetts böra föranleda någon anmälan eller hemställan; vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

4:o.

Ansvarsfrihet. Revisorerna hava i sin berättelse anmält, att revisorerna för sin del tillstyrkte, att ansvarsfrihet måtte beviljas *fullmäktige* i riksgäldskontoret för den tid, revisionen omfattat.

I enlighet med föreskriften i § 4 av den för utskottet gällande instruktionen vill utskottet meddela, att med avseende på riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, granskningen omfattat, utskottet ej funnit anledning till erinran, samt att utskottet för sin del anser, att ansvarsfrihet bör beviljas *fullmäktige*.

Utskottet hemställer alltså,

att *fullmäktige* i riksgäldskontoret må tillerkännas ansvarsfrihet ej mindre för den av riksdagens år 1936 församlade revisorer granskade förvaltningen av riksgäldskontoret under tiden 1 juli 1935—30 juni 1936 än även för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade i *fullmäktiges* protokoll från och med den 10 januari 1936 till och med den 10 januari innevarande år.

Stockholm den 2 mars 1937.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerberg, Ehrnberg, Leffler, Johansson* i Friggeråker, *Bjurström*, Berling*, Nilsson* i Mölndal och *Sundvik*;

från andra kammaren: herrar *Lovén, Paulsen, Gustavson* i Västerås, *Svedman, Andersson* i Munkaljungby, *Mattsson, Åqvist* och *Lundberg**.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.
